

Povezanost zadovoljstva izgledom i samopoštovanja i razlike u socio-ekonomskim čimbenicima učenika završnih razreda srednjih škola

Trbojević, Barbara

Undergraduate thesis / Završni rad

2017

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Faculty of Medicine / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Medicinski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:152:318476>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-04-20**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the Faculty of Medicine Osijek](#)

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA

MEDICINSKI FAKULTET OSIJEK

Preddiplomski studij sestrinstva

Barbara Trbojević

**Povezanost zadovoljstva izgledom i
samopoštovanja i razlike u
socio-ekonomskim čimbenicima učenika
završnih razreda srednjih škola**

Završni rad

Osijek, 2017.

Rad je ostvaren u: Zdravstvenoj i Veterinarskoj školi dr. Andrije Štampara i Gimnaziji Matije Antuna Reljkovića, Vinkovci

Mentor rada: doc. dr. sc. Ljiljana Trtica Majnarić

Rad ima 39 listova, 34 tablice i 6 slika.

Predgovor

Zahvaljujem mentorici doc.dr.sc. Ljiljani Trtici Majnarić koja me svojim znanjem i iskustvom motivirala tijekom pisanja završnog rada. Želim zahvaliti školama i njenim djelatnicima, te posebno psihologinji zdravstvene i veterinarske škole Sandi Horvatović na pomoći prilikom provođenja anketiranja, te mojim roditeljima na pruženoj podršci i pomoći tijekom školovanja.

Sadržaj

1. UVOD	1
1.1. Zadovoljstvo izgledom tijela	1
1.2. Utjecaj samopoštovanja na zadovoljstvo izgledom tijela.....	2
1.3. Utjecaj socioekonomskih čimbenika na zadovoljstvo izgledom	3
2. CILJEVI RADA.....	4
3. ISPITANICI I METODE	4
3.1. Ustroj studije.....	5
3.2. Ispitanici	5
3.3. Metode	5
3.4. Statističke metode.....	6
4. REZULTATI.....	7
5. RASPRAVA	30
6. ZAKLJUČAK	34
7. SAŽETAK	35
8. SUMMARY	36
9. LITERATURA	37
10. ŽIVOTOPIS	39

1. UVOD

Kultura u kojoj živimo, kao i nametnuti nam standardi o idealnom izgledu ženskoga tijela imaju snažan utjecaj na našu percepciju tijela, kao i na razvoj nezadovoljstva tjelesnim izgledom (1). Razvijene zemlje promoviraju mršavost kao ideal ljepote, a novija istraživanja pokazuju da i zemlje u razvoju usvajaju sve više vrijednosti dominantne, zapadne kulture što dovodi do porasta poremećaja hranjenja (1). Idealni tjelesni izgled današnjice podrazumijeva izrazito mršavo žensko tijelo koje većina djevojaka i žena realno ne može dostići, osim u slučajevima ekstremnih izgladnjivanja ili drugih nezdravih navika hranjenja – povraćanja, korištenja laksativa, dijetnih pilula i slično. Naglašavanje važnosti takvoga izgleda dovodi do nezadovoljstva tijelom, niskog samopoštovanja i patološkog nastojanja za dostizanjem mršavoga tijela (1).

Razdoblje puberteta karakterizira povećanje tjelesne mase tijela, negativna slika o vlastitom tijelu, želja za mršavošću te provođenje dijete (1). U tom su razdoblju djevojke pod velikim akademskim i socijalnim pritiskom, a kako društvo naglašava važnost mršavosti i privlačnosti kod žena, one uspjeh u izlaženju s mladićima, ali i životu općenito, povezuju s atraktivnim tjelesnim izgledom (1). Adolescenti oba spola procjenjuju vlastito tijelo i njegovu privlačnost, ali i tjelesni izgled i privlačnost tijela drugih osoba. Osim tijela u cjelini i tjelesne privlačnosti, procjenjuju i pojedine dijelove tijela koji pridonose i utječu na njihovu sliku tijela (2).

1.1. Zadovoljstvo izgledom tijela

Nezadovoljstvo težinom potiče provođenje dijete ili pokušaj prevencije dobivanja na težini. Neke djevojke ulažu ekstremni napor u pokušaju održavanja niske tjelesne težine koja je biološki nedostižna, a izaziva rizik od razvoja prejedanja kao biološkog odgovora na izgladnjivanje. Nezadovoljstvo tijelom prediktor je provođenja dijete uz druge rizične faktore, uključujući indeks tjelesne mase. Stoga u nezadovoljstvu tijelom autori vide najmoćniji rizični faktor u nastanku poremećaja hranjenja (3). Oblik tijela obuhvaća sljedeće komponente: kognitivne (misli i uvjerenja o tijelu), perceptivne (taktilne, kinestetičke, vizualne, olfaktorne i auditivne), afektivne (osjećaje o vlastitom tijelu), bihevioralne i društvene (3).

S obzirom da adolescenti ulaskom u ovo razvojno razdoblje postaju svjesniji samih sebe, često drastične promjene u tjelesnom izgledu i izgledu pojedinih dijelova tijela zauzimaju

značajnu ulogu u njihovim životima a tjelesni izgled postaje jedna od njihovih glavnih preokupacija (4).

Na nastanak i razvoj nezadovoljstva tijelom utječu mnogobrojni čimbenici iz različitih izvora. Osim bioloških čimbenika, poput dobi, spola, vremena pubertalnog sazrijevanja i indeksa tjelesne mase, vrlo snažnu ulogu u nastanku, razvoju i održavanju nezadovoljstva tijelom imaju različiti sociokulturalni čimbenici kao izvor snažnih poruka o tome koje su tjelesne karakteristike prihvatljive i poželjne, a koje to nisu (4).

1.2. Utjecaj samopoštovanja na zadovoljstvo izgledom tijela

Općenito, samopoštovanje se definira kao rezultat formiranog pojma o sebi, tj. vrednovanje sebe. Osobe visokog samopoštovanja ponose se sobom, imaju visoko mišljenje o sebi i općenito su zadovoljne svojim osobinama i uspješnošću, dok se osobe niskog samopoštovanja smatraju neuspješnima, beskorisnima i općenito su nezadovoljne sobom. Osoba visokog samopoštovanja "osjeća se dobro" kada razmišlja o sebi, cijeni sebe, smatra se vrijednim, općenito ima pozitivno mišljenje o sebi dok se osoba niskog samopoštovanja "osjeća loše" kad razmišlja o sebi, najčešće ne prihvaća sebe, podcjenjuje sebe u većini aspekata, općenito ima negativno mišljenje o sebi. Takvo samoispunjavajuće proročanstvo može uvući osobu u krug neuspjeha iz kojeg se često teško izvući (5).

Predodžba o vlastitom tijelu ima značajan udio u općem samopoimanju, odnosno općem samopoštovanju. Značaj izgleda tijela pri konstruiranju tjelesnog samopoimanja, pa onda i za razvoj općeg samopoimanja velik je stoga što je tijelo, posebno s obzirom na procjene drugih, prvo što u susretu s pojedincem drugi zapažaju. Tijelo je najvidljiviji dio pojedinca, uvijek izloženo pogledu drugih. Dok neke svoje osobne karakteristike osoba može uspješno prikrivati od drugih, tijelo je izloženo pogledima i procjenama bez obzira na to želi li se osoba otkriti ili ne. Ljudi su skloni pripisivanju određenih psiholoških karakteristika osobama različitog tjelesnog izgleda, npr. gojaznim osobama su skloni pripisati lijenost, tromost, proždrljivost. Kod djece razvoj samopoštovanja uključuje interakciju sa roditeljima, ostalim članovima obitelji, ostalim odraslima, drugom djecom, te okolinom koja na poseban način može biti podržavajuća ili sprječavajuća za razvoj djetetova samopoštovanja (6).

1.3. Utjecaj socioekonomskih čimbenika na zadovoljstvo izgledom

Stavovi i ponašanja roditelja prema vlastitom tijelu značajno su povezani sa slikom tijela njihove adolescentne djece (6).

Obitelj čini primarni kontekst u kojem se dijete razvija i živi te ima značajnu ulogu u samopoimanju i formiranju ponašanja adolescenata. Premda su članovi obitelji i vršnjaci snažan izvor socijalne podrške adolescentima, oni također mogu utjecati na razvoj njihove zabrinutosti zbog tjelesnog izgleda. Negativan utjecaj obitelji i vršnjaka može se odvijati kroz zadirkivanje i vršenje pritiska prema promjeni tjelesnog izgleda te kroz izražavanje zabrinutosti vlastitom tjelesnom težinom i oblikom tijela (7). Prema pristupu socijalne usporedbe, rizik za razvoj nezadovoljstva tijelom veći je kod osoba koje svoj izgled često uspoređuju s izgledom drugih u odnosu na one koje to rjeđe čine (7). Prema sociokulturalnom pristupu sociokulturalni utjecaji, posebice oni koji uključuju tisak i vizualne medije, izvor su snažnih poruka o tome koje su tjelesne karakteristike prihvatljive, a koje nisu. Preostala dva pristupa (razvojni pristup i negativni verbalni komentar) usmjereni su na razvojne i socijalne čimbenike razvoja nezadovoljstva tijelom (7). Adolescenti koji se često socijalno uspoređuju i čiji odnosi uključuju mnogobrojne razgovore o tjelesnom izgledu i držanju dijete, imaju veću vjerojatnost za razvoj nezadovoljstva tijelom (8).

2. CILJEVI RADA

Ciljevi ovoga rada su bili :

1. Ispitati stupanj zadovoljstva izgledom učenika završnih razreda srednjih škola u gradu Vinkovcima, posebno razlike po spolu i između škola.
2. Ispitati stupanj njihova samopoštovanja, razlike po spolu i između škola.
3. Ispitati povezanost stupnja zadovoljstva i stupnja samopoštovanja.
4. Ispitati razlike u socio-ekonomskom statusu učenika između škola.

3. ISPITANICI I METODE

3.1. Ustroj studije

Istraživanje je provedeno kao presječno istraživanje.

3.2. Ispitanici

Istraživanje je provedeno sa 278 ispitanika, od čega je 159 ispitanika učenika zdravstvene i veterinarske škole dr. Andrija Štampar Vinkovci, četvrtih razreda i to smjera: medicinska sestra/tehničar, veterinarski tehničar i fizioterapeut. Osim četvrtih razreda sudjelovali su i učenici petih razreda smjera medicinska sestra/tehničar. Ostalih 119 ispitanika su učenici četvrtih razreda gimnazije Matija Antun Reljković i to smjerova: opća gimnazija, jezična gimnazija i matematička gimnazija. Raspon dobi učenika je od 18 do 20 godina, a prosječna dob je 18 godina.

3.3. Metode

Ispitivanje učenika je provedeno na nastavi u njihovim školama. Provedeno je istraživanje bilo anonimno. Prije samog provođenja ispitivanja, učenicima je objašnjena svrha istraživanja i data im je kratka uputa, te su morali potpisati informirani pristanak.. Objašnjenje svrhe istraživanja bilo je u pisanom obliku, priloženo uz upitnike.

Za potrebe ovoga istraživanja koristio se upitnik o socio-ekonomskom statusu u kojemu su ispitanici anonimno odgovarali na 21 pitanje zatvorenog tipa. Ovim upitnikom je dobiven uvid u obiteljski status ispitanika, način na koji provode slobodno vrijeme, njihov uspjeh u školi, obrazovanje roditelja itd. Osim upitnika, koristio se i modificirani test za ispitivanje zadovoljstva izgledom (the Body Image Questionnaire) koji se sastojao od 14 pitanja. Viši rezultat upućuje na veće nezadovoljstvo tijelom ili njegovim pojedinim dijelom. Koristio se i test za ispitivanje stupnja samopoštovanja (Self Esteem Test) koji se sastojao od 10 pitanja. Ispitanici su anonimno odgovarali i na pitanja o stvarnim i željenim antropometrijskim mjerama. Razlika procjene sadašnjeg i željenog tjelesnog izgleda predstavlja stupanj odstupanja stvarnog doživljaja od idealne slike vlastitog tijela odnosno individualnu razinu nezadovoljstva tijelom ili nezadovoljstva nekom karakteristikom tjelesnog izgleda. Što je razlika (odstupanje) veća, veće je i nezadovoljstvo osobe.

3.4. Statističke metode

Ispitivana je linearna korelacija između stupnja zadovoljstva izgledom i stupnja samopoštovanja. Analizirane su razlike u socio-ekonomskim čimbenicima koje imaju utjecaja na stupanj samopoštovanja i stupanj zadovoljstva izgledom.

Rezultati ispitivanja su prikazani tabelarno i grafički. Kategorijski podatci su predstavljeni apsolutnim i relativnim frekvencijama. Linearna korelacija je ispitana Pearsonovim koeficijentom korelacije. Razlike kategorijskih varijabli su testirane χ^2 testom i Fisherovim egzaktnim testom. Sve p- vrijednosti su dvostrane. Razina značajnosti je postavljena na $\alpha=0,05$. Za statističku analizu koristio se statistički program SPSS (inačica 16.0, SPSS Inc., Chicago, IL, SAD) i Microsoft Office Excel tablični kalkulator.

4. REZULTATI

U istaživanju je ukupno sudjelovalo 159 učenika srednje medicinske škole, te 119 učenika gimnazije (tablica 1).

Tablica 1. Ispitanici s obzirom na spol

Spol	Broj (%) ispitanika		
	Muško	Žensko	Ukupno
Medicinska škola	38 (23,9)	121 (76,1)	159 (100)
Gimnazija	33 (27,7)	86 (72,3)	119 (100)

Medijan dobi je 18 godina (interkvartilnog raspona 18 do 19) kako za učenike medicinske škole, tako i za učenike gimnazije. Medicinsku školu pohađa čak 15 učenika koji imaju 20 godina, za razliku od gimnazije u kojoj samo jedan učenik ima 20 godina (tablica 2).

Tablica 2. Ispitanici s obzirom na dob

Dob (godine)	Broj (%) ispitanika	
	Medicinska škola	Gimnazija
18	82 (51,6)	87 (73,1)
19	62 (39,0)	31 (26,1)
20	15 (9,4)	1 (0,8)
Ukupno	159 (100)	119 (100)

Ispitanice ženskog spola medicinske škole i gimnazije su blaže zabrinute za svoj tjelesni izgled za razliku od ispitanika muškog spola medicinske škole i gimnazije koji nisu uopće zabrinuti za svoj tjelesni izgled (tablica 3).

Tablica 3. Medijan zadovoljstva tjelesnim izgledom

Zadovoljstvo tjelesnim izgledom		Medijan (interkvartilni raspon)	Opisno
Medicinska škola	Muško	30 (23 – 41)	Nije zabrinut
	Žensko	36 (23 – 49)	Blaže zabrinuta
Gimnazija	Muško	27 (21 – 30)	Nije zabrinut
	Žensko	37 (26 – 52)	Blaže zabrinuta

Ne postoji statistički značajna razlika u zadovoljstvu tjelesnim izgledom učenika medicinske škole s obzirom na spol (χ^2 test, $p = 0,22$), iako je vidljiva tendencija da su učenice više zabrinute za svoj izgled nego učenici. (tablica 4).

Tablica 4. Zadovoljstvo tjelesnim izgledom učenika medicinske škole s obzirom na spol

Zadovoljstvo tjelesnim izgledom	Medicinska škola			
	Broj (%) ispitanika			P*
	Muško	Žensko	Ukupno	
Značajno zabrinut(a) za svoj izgled	3 (7,9)	17 (14,0)	20 (12,6)	0,22
Umjereno zabrinut(a)	5 (13,2)	21 (17,4)	26 (16,4)	
Blaže zabrinut(a)	6 (15,8)	30 (24,8)	36 (22,6)	
Nije zabrinut(a)	25 (63,1)	53 (43,8)	77 (48,4)	
Ukupno	38 (100)	121 (100)	159 (100)	

* χ^2 test

Ispitanice ženskog spola koje pohađaju gimnaziju su značajnije više zabrinute za svoj izgled nego ispitanici muškog spola (χ^2 test, $p < 0,001$) (tablica 5).

Tablica 5. Zadovoljstvo tjelesnim izgledom učenika gimnazije s obzirom na spol

Zadovoljstvo tjelesnim izgledom	Gimnazija			
	Broj (%) ispitanika			p*
	Muško	Žensko	Ukupno	
Značajno zabrinut(a) za svoj izgled	0 (0)	14 (16,3)	14 (11,8)	<0,001
Umjereno zabrinut(a)	1 (5,3)	18 (20,9)	19 (16,0)	
Blaže zabrinut(a)	6 (18,2)	23 (26,7)	29 (24,4)	
Nije zabrinut(a)	26 (78,8)	31 (36,0)	57 (47,9)	
Ukupno	33 (100)	86 (100)	119 (100)	

* χ^2 test

U cjelini gledano, ispitanici muškog i ženskog spola koji pohađaju i medicinsku školu i gimnaziju imaju smanjeno samopoštovanje (tablica 6).

Tablica 6. Medijan samopoštovanja

Samopoštovanje		Medijan (interkvartilni raspon)	Opisno
Medicinska škola	Muško	17 (15 – 18)	Smanjeno
	Žensko	17 (16 – 19)	Smanjeno
Gimnazija	Muško	17 (16 – 19)	Smanjeno
	Žensko	17 (16 – 18)	Smanjeno

Ne postoji statistički značajna razlika u samopoštovanju učenika medicinske škole s obzirom na spol (χ^2 test, $p=0,13$) (tablica 7).

Tablica 7. Samopoštovanje učenika medicinske škole s obzirom na spol

Samopoštovanje	Medicinska škola			
	Broj (%) ispitanika			P*
	Muško	Žensko	Ukupno	
Dostatno	0 (0)	0 (0)	0 (0)	0,13
Nedostatno	4 (10,5)	17 (14,0)	21 (13,2)	
Smanjeno	29 (76,3)	99 (81,8)	128 (80,5)	
Nisko	5 (13,2)	5 (4,1)	10 (6,3)	
Ukupno	38 (100)	121 (100)	159 (100)	

χ^2 test

Nije pronađena statistički značajna razliku u odnosu samopoštovanja i spola učenika gimnazije (χ^2 test, $p = 0,22$) (tablica 8).

Tablica 8. Samopoštovanje učenika gimnazije s obzirom na spol

Samopoštovanje	Gimnazija			
	Broj (%) ispitanika			P*
	Muško	Žensko	Ukupno	
Dostatno	0 (0)	0 (0)	0 (0)	0,22
Nedostatno	47 (21,2)	11 (12,8)	18 (15,1)	
Smanjeno	25 (75,8)	65 (75,6)	90 (75,6)	
Nisko	1 (3,0)	10 (11,6)	11 (9,2)	

Ukupno	33 (100)	86 (100)	119 (100)	
--------	----------	----------	-----------	--

 χ^2 test

Linearnom korelacijom utvrđena je povezanost zadovoljstva izgledom i spola učenika medicinske škole ($r = 0,157$; $p = 0,04$) te povezanost zadovoljstva izgledom i spola učenika gimnazije ($r = 0,371$; $p < 0,001$) (tablica 9). Nije utvrđena povezanost zadovoljstva izgledom i stupnja samopoštovanja.

Tablica 9. Linearna korelacija između zadovoljstva izgledom i samopoštovanja učenika medicinske škole i gimnazije te posebno s obzirom na spol

Medicinska škola	Gimnazija	Pearsonov koeficijent korelacije, r	P vrijednost
Zadovoljstvo izgledom	Zadovoljstvo izgledom	0,033	0,72
Samopoštovanje	Samopoštovanje	-0,052	0,57
Zadovoljstvo izgledom	Samopoštovanje	-0,012	0,689
Medicinska škola	Medicinska škola		
Zadovoljstvo izgledom	Samopoštovanje	-0,036	0,65
Zadovoljstvo izgledom	Spol	0,157	0,04
Samopoštovanje	Spol	0,108	0,17
Gimnazija	Gimnazija		
Zadovoljstvo izgledom	Samopoštovanje	-0,076	0,41
Zadovoljstvo izgledom	Spol	0,371	< 0,001
Samopoštovanje	Spol	-0,101	0,27

Najveći broj muških i ženskih ispitanika medicinske škole, njih 115 (72,3 %) pripada u kategoriju normalne tjelesne težine. Prekomjernu tjelesnu težinu ima 30 ispitanika, od čega je 24 ispitanice ženskog spola (tablica 10).

Tablica 10. Kategorije indeksa tjelesne mase učenika medicinske škole s obzirom na spol

Medicinska škola – BMI	Broj (%) ispitanika			p*
	Muško	Žensko	Ukupno	
Teška pothranjenost	0 (0)	1 (0,6)	1 (0,6)	0,92
Umjerena pothranjenost	0 (0)	0 (0)	0 (0)	
Blaga pothranjenost	2 (5,3)	5 (4,1)	7 (4,4)	
Normalna tjelesna težina	29 (76,3)	86 (71,1)	115 (72,3)	
Prekomjerna tjelesna težina	6 (15,8)	24 (19,8)	30 (18,9)	
Pretilost I. stupanj	1 (2,6)	5 (4,1)	6 (3,8)	
Pretilost II. stupanj	0 (0)	0 (0)	0 (0)	
Pretilost III. stupanj	0 (0)	0 (0)	0 (0)	
Ukupno	38 (100)	121 (100)	159 (100)	

* χ^2 test; BMI – indeks tjelesne mase (od eng. *body mass index*)

Najveći broj muških i ženskih ispitanika gimnazije, njih 91 (76,5 %) pripada u kategoriju normalne tjelesne težine. Prekomjernu tjelesnu težinu ima 14 ispitanika, od čega je 10 ispitanica ženskog spola (tablica 11).

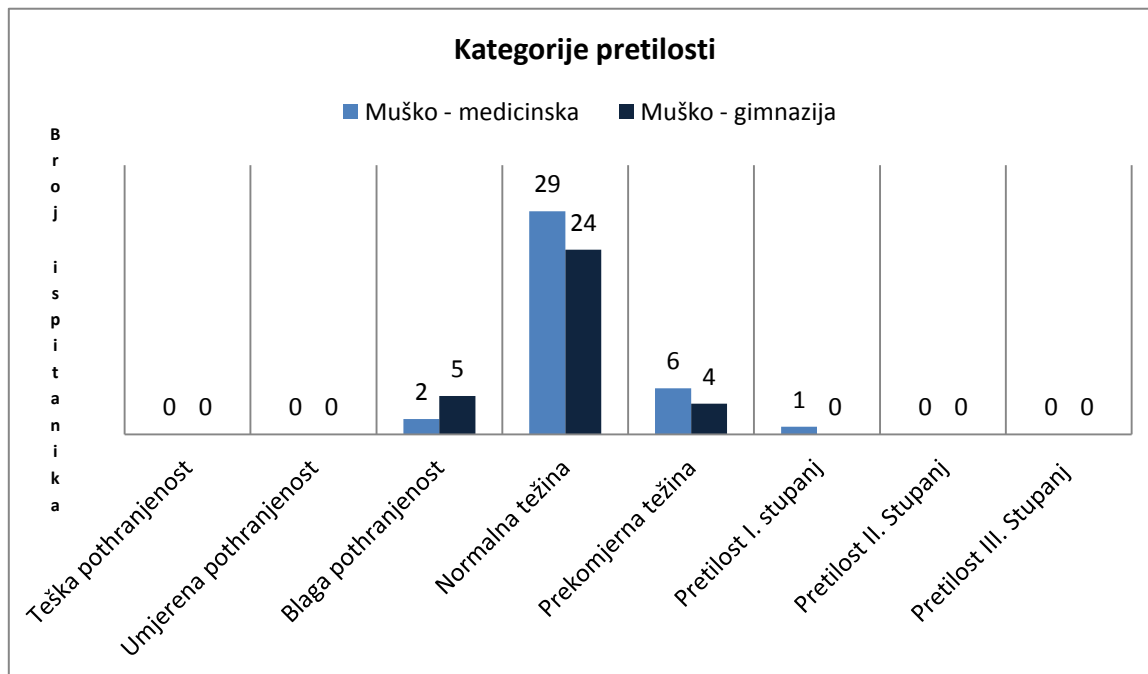
Tablica 11. Kategorije indeksa tjelesne mase učenika gimnazije s obzirom na spol

Gimnazija – BMI	Broj (%) ispitanika			p*
	Muško	Žensko	Ukupno	

Teška pothranjenost	0 (0)	0 (0)	0 (0)	0,75
Umjerena pothranjenost	0 (0)	0 (0)	0 (0)	
Blaga pothranjenost	5 (15,2)	8 (9,3)	13 (10,9)	
Normalna tjelesna težina	24 (72,7)	67 (77,9)	91 (76,5)	
Prekomjerna tjelesna težina	4 (12,1)	10 (11,6)	14 (11,6)	
Pretilost I. stupanj	0 (0)	0 (0)	0 (0)	
Pretilost II. stupanj	0 (0)	1 (1,2)	1 (0,8)	
Pretilost III. stupanj	0 (0)	0 (0)	0 (0)	
Ukupno	33 (100)	86 (100)	119 (100)	

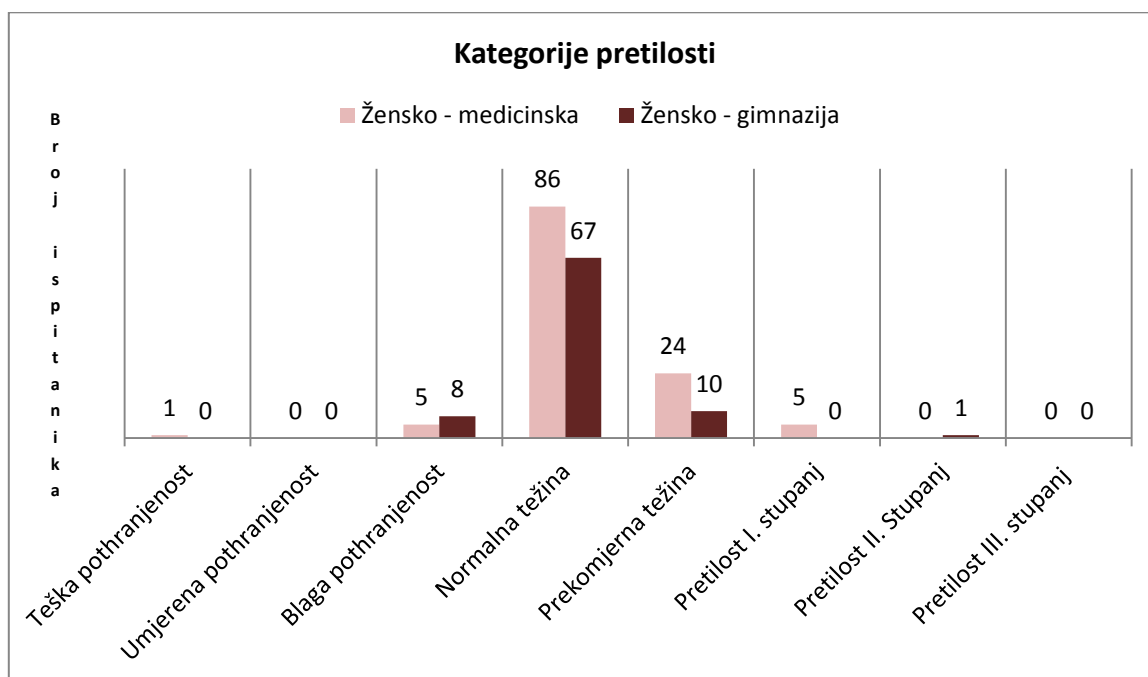
* χ^2 test; BMI – indeks tjelesne mase (od eng. *body mass index*)

Najveći broj muških ispitanika medicinske škole i gimnazije pripada u kategoriju normalne tjelesne težine (slika 1).

Slika 1. Kategorije pretilosti s obzirom na muški spol srednjih škola

Najveći broj ženskih ispitanica medicinske škole i gimnazije pripada u kategoriju normalne tjelesne težine, dok 24 ispitanice medicinske škole i 10 ispitanica iz gimnazije pripadaju u kategoriju prekomjerne tjelesne težine (slika 2).

Slika 2. Kategorije pretilosti s obzirom na ženski spol srednjih škola

Od ukupno 159 ispitanika medicinske škole, njih 107 (67,3 %) je svoj indeks tjelesne mase procjenio u skladu sa izračunom, dok je 40 (25,2 %) ispitanika, od čega su 33 ispitanice ženskog spola procjenile svoj indeks tjelesne mase nižim od izračuna. Manje često su ispitanici procjenili svoj indeks tjelesne mase višim od izračuna, 12 učenika (7,5%), pri čemu opet češće ispitanici ženskog spola (tablica 12).

Tablica 12. Samoprocjena indeksa tjelesne mase s obzirom na spol

Samoprocjena BMI	Medicinska škola			
	Broj (%) ispitanika			P*
	Muško	Žensko	Ukupno	
U skladu s izračunom	30 (78,9)	77 (63,6)	107 (67,3)	0,17
Niža od izračuna	7 (18,4)	33 (27,3)	40 (25,2)	

Viša od izračuna	1 (2,6)	11 (9,1)	12 (7,5)	
Ukupno	38 (100)	121 (100)	159 (100)	

* χ^2 test; BMI – indeks tjelesne mase (od eng. *body mass index*)

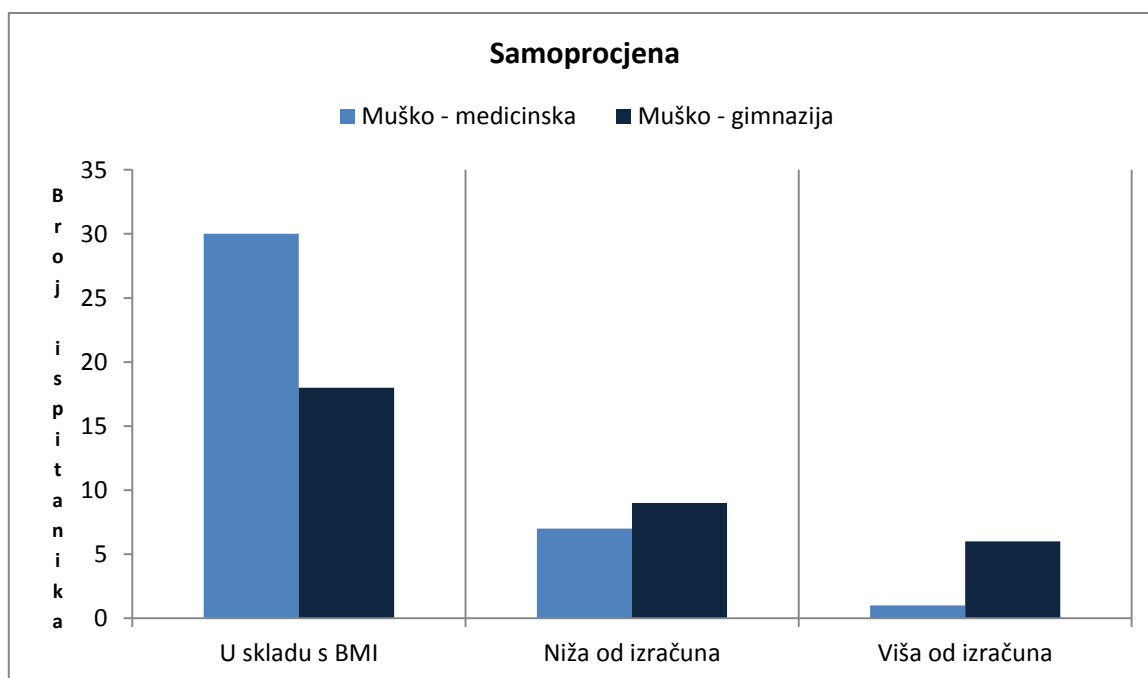
S obzirom na spol 9 (27,3 %) ispitanika od ukupno 33 muških ispitanika iz gimnazije je svoj izgled procjenilo nižim od izračuna indeksa tjelesne mase, dok je 6 (18,2%) ispitanika svoj izgled procjenilo višim od izračuna, pri čemu su ispitanici muškog spola češće griješili u toj procjeni od ispitanika ženskog spola (19,8% i 11,6%) (χ^2 test, $p < 0,001$) (tablica 13).

Tablica 13. Samoprocjena učenika gimnazije s obzirom na spol

Samoprocjena BMI	Gimnazija			
	Broj (%) ispitanika			P*
	Muško	Žensko	Ukupno	
U skladu s izračunom	18 (54,5)	59 (68,6)	77 (64,8)	<0,001
Niža od izračuna	9 (27,3)	17 (19,8)	26 (21,8)	
Viša od izračuna	6 (18,2)	10 (11,6)	16 (13,4)	
Ukupno	33 (100)	86 (100)	119 (100)	

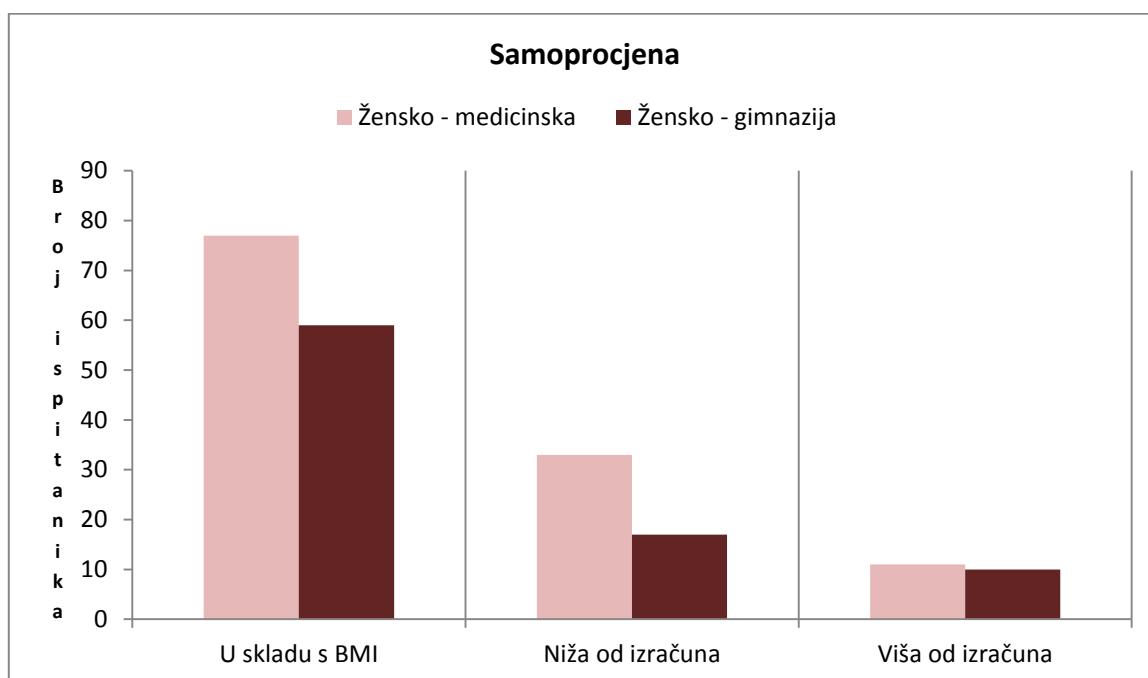
* χ^2 test; BMI – indeks tjelesne mase (od eng. *body mass index*)

Prilikom samoprocjene, velik broj ispitanika muškog spola medicinske škole i gimnazije je svoj izgled procjenio u skladu sa indeksom tjelesne mase. Ispitanici iz gimnazije su češće pogrešno procjenili svoj indeks tjelesne mase od ispitanika iz medicinske škole, 6 od ukupno 33 ispitanika iz gimnazije je svoj izgled procjenio višim od izračuna, a 9 ispitanika nižim od izračuna (slika 3).

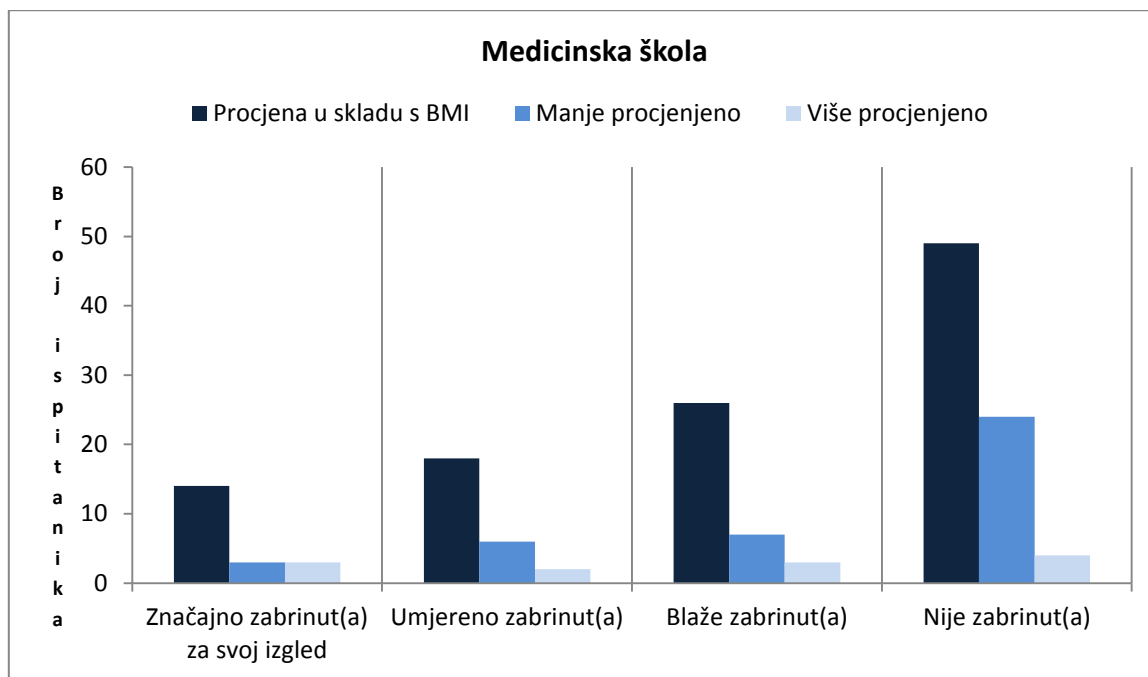
Slika 3. Samoprocjena muških ispitanika medicinske škole i gimnazije

Prilikom samoprocjene, velik broj ispitanica ženskog roda medicinske škole i gimnazije su svoj izgled procjenile u skladu sa indeksom tjelesne mase. Češće su ispitanice procjenile svoj izgled nižim od izračuna nego višim od izračuna, tako su 33 ispitanice iz medicinske škole svoj izgled procijenile nižim od izračuna indeksa tjelesne mase (slika 4).

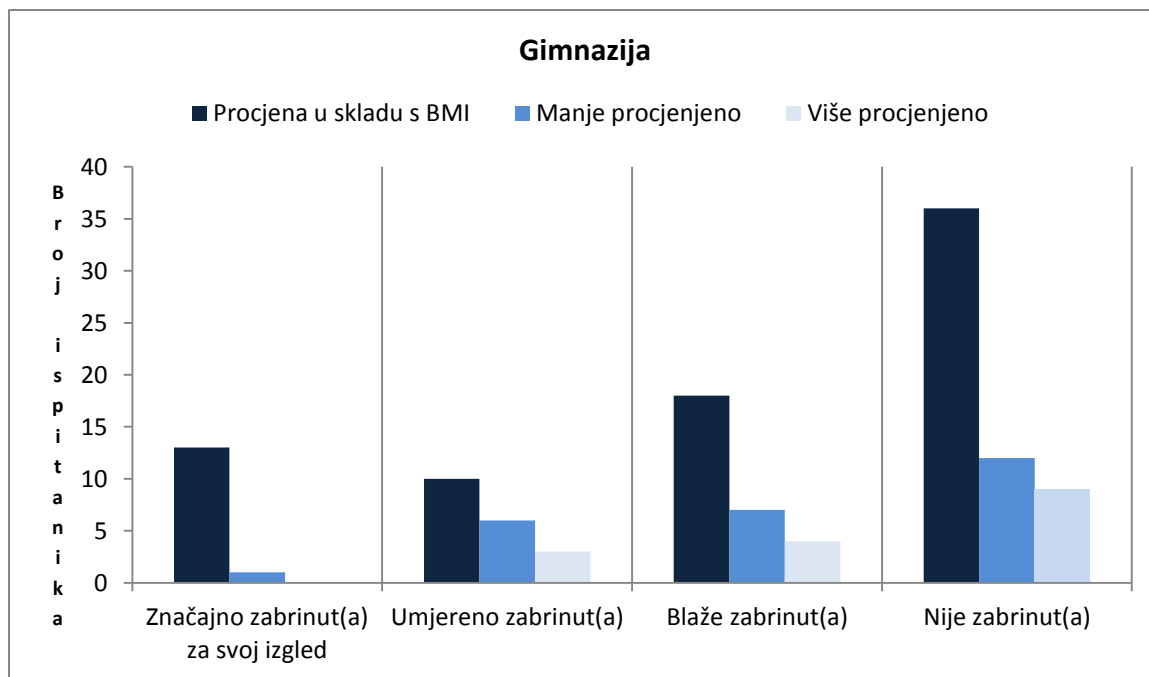

Slika 4. Samoprocjena ženskih ispitanika medicinske škole i gimnazije

Ispitanici medicinske škole uglavnom nisu zabrinuti za svoj izgled. Čak i oni koji su pokazali neki stupanj zabrinutosti za svoj izgled su najčešće procjenili svoj izgled u skladu s poželjnim indeksom tjelesne mase (slika 5).

Slika 5. Test zadovoljstva izgledom i procjena indeksa tjelesne mase učenika medicinske škole

Ispitanici gimnazije u velikom broju nisu zabrinuti za svoj izgled te su svoj izgled procjenili u skladu sa poželjnim indeksom tjelesne mase. U svim kategorijama zadovoljstva izgledom, ispitanici su češće pogrešno procjenili svoj izgled kao niži nego kao viši indeks tjelesne mase od poželjnog (slika 6).

Slika 6. Test zadovoljstva izgledom i procjena indeksa tjelesne mase učenika gimnazije

Pronađena je statistički značajna razlika s obzirom na mjesto stanovanja. Od ukupno 159 ispitanika medicinske škole, njih 108 (67,9 %) je sa sela. Suprotno njima, od ukupno 119 ispitanika gimnazije, njih 69 (57,9 %) je iz grada (χ^2 test, $p = 0,005$) (tablica 14).

Tablica 14. Usporedba mjesta stanovanja učenika medicinske škole i gimnazije

Mjesto stanovanja	Broj (%) ispitanika		p*
	Medicinska škola	Gimnazija	
Grad	51 (32,1)	69 (57,9)	0,005
Selo	108 (67,9)	50 (42,1)	
Ukupno	159 (100)	119 (100)	

* χ^2 test

Od ukupno 159 ispitanika medicinske škole, njih 145 (91,2 %) te od ukupno 109 ispitanika gimnazije, njih 100 (91,6 %) živi sa oba roditelja (tablica 15).

Tablica 15. Usporedba učenika srednje medicinske škole i gimnazije s obzirom na roditeljski status

Roditeljski status	Broj (%) ispitanika		P*
	Medicinska škola	Gimnazija	
Oba roditelja	145 (91,2)	109 (91,6)	0,23
Rastavljeni	8 (5,0)	10 (8,4)	
Samohrani roditelj	6 (3,8)	0 (0)	
Ukupno	159 (100)	119 (100)	

* χ^2 test

Od ukupno 159 ispitanika medicinske škole, kod 144 (90,6 %) ispitanika bračni odnosi roditelja su skladni. Od ukupno 119 ispitanika gimnazije, bračni odnosi roditelja su skladni kod 107 (89,9 %) ispitanika (tablica 16).

Tablica 16. Usporedba bračnih odnosa roditelja ispitanika medicinske škole i gimnazije

Bračni odnosi	Broj (%) ispitanika		P*
	Medicinska škola	Gimnazija	
Nedostaje odgovor	2 (1,3)	0 (0)	0,16
Skladni	144 (90,6)	107 (89,9)	
Poremećeni	13 (8,2)	12 (10,1)	
Ukupno	159 (100)	119 (100)	

* χ^2 test

Kod učenika medicinske škole u 6,3 % je prisutan alkoholizam kod roditelja, dok je kod učenika gimnazije samo u 2,5 % prisutan alkoholizam kod roditelja (tablica 17).

Tablica 17. Usporedba odgovora učenika srednje medicinske škole i gimnazije s obzirom na alkoholizam roditelja

Prisutnost alkoholizma kod roditelja	Broj (%) ispitanika		p*
	Medicinska škola	Gimnazija	
Da	10 (6,3)	3 (2,5)	0,45
Ne	149 (93,7)	116 (97,5)	
Ukupno	159 (100)	119 (100)	

* χ^2 test

Od ukupno 159 učenika medicinske škole, njih 107 (67,3 %) ima oca branitelja, dok je kod učenika gimnazije taj postotak nešto niži, njih 65 (54,6 %) ima oca branitelja (tablica 18).

Tablica 18. Usporedba odgovora učenika srednje medicinske škole i gimnazije s obzirom na status oca branitelja.

Otac branitelj	Broj (%) ispitanika		p*
	Medicinska škola	Gimnazija	
Da	107 (67,3)	65 (54,6)	0,07
Ne	52 (32,7)	54 (45,4)	
Ukupno	159 (100)	119 (100)	

* χ^2 test

Od ukupno 159 ispitanika medicinske škole, 113 (71,1 %) ima majku koja ima završenu srednju školu, dok od ispitanika gimnazije 78 (65,5 %) majki ima završenu srednju školu. Naime 37 (31,1 %) majki ispitanika gimnazije ima završen fakultet, za razliku od majki ispitanika medicinske škole kojih je samo 15 (9,4 %) (tablica 19).

Tablica 19. Usporedba odgovora učenika srednje medicinske škole i gimnazije s obzirom na obrazovanje majke

Obrazovanje majke	Broj (%) ispitanika		p*
	Medicinska škola	Gimnazija	
Osnovna škola	31 (19,5)	4 (3,4)	0,45
Srednja škola	113 (71,1)	78 (65,5)	
Fakultet	15 (9,4)	37 (31,1)	
Ukupno	159 (100)	119 (100)	

* χ^2 test

Od ukupno 159 ispitanika medicinske škole, 114 (71,7 %) ima oca koji ima završenu srednju školu, dok od ispitanika gimnazije 75 (63,0 %) očeva ima završenu srednju školu (tablica 20).

Tablica 20. Usporedba odgovora učenika srednje medicinske škole i gimnazije s obzirom na obrazovanje oca. Očevi djece iz gimnazije češće imaju završen fakultet.

Obrazovanje oca	Broj (%) ispitanika		p*
	Medicinska škola	Gimnazija	
Osnovna škola	23 (14,5)	6 (5,0)	0,06
Srednja škola	114 (71,7)	75 (63,0)	
Fakultet	18 (11,3)	38 (32,0)	
Nedostaje odgovor	4 (2,5)	0 (0)	
Ukupno	159 (100)	119 (100)	

* χ^2 test

Najveći broj ispitanika srednje medicinske škole, njih 107 (67,7 %) i gimnazije, njih 92 (77,3 %) imaju jednog ili dva brata ili sestre (tablica 21).

Tablica 21. Usporedba učenika srednje medicinske škole i gimnazije s obzirom na broj braće/ sestara

Broj braće/sestara	Broj (%) ispitanika		p*
	Medicinska škola†	Gimnazija	
0	7 (4,4)	9 (7,6)	0,66
1 - 2	107 (67,7)	92 (77,3)	
3 - 5	44 (27,9)	18 (15,1)	
Ukupno	158 (100)	119 (100)	

* χ^2 test, † - jedan ispitanik se nije izjasnio

Statistički značajna razlika pronađena je u usporedbi učenika srednje medicinske škole i gimnazije s obzirom na vlastitu sobu (χ^2 test, $p = 0,001$) Učenici medicinske škole, njih 32 (22,6 %) nemaju vlastitu sobu, za razliku od učenika gimnazije kojih je samo 11 (9,2 %) koji nemaju vlastitu sobu. (tablica 22).

Tablica 22. Usporedba učenika srednje medicinske škole i gimnazije s obzirom na vlastitu sobu

Vlastita soba	Broj (%) ispitanika		p*
	Medicinska škola	Gimnazija	
Da	123 (77,4)	108 (90,8)	0,001
Ne	36 (22,6)	11 (9,2)	
Ukupno	159 (100)	119 (100)	

* χ^2 test

Statistički značajna razlika pronađena je u usporedbi ispitanika srednje medicinske škole i gimnazije s obzirom na vlastiti prostor za učenje (χ^2 test, $p = 0,02$). Preko 80,0 % obje skupine ispitanika ima vlastiti prostor za učenje, dok je ipak 17 % ispitanika medicinske škole koji nemaju vlastiti prostor za učenje (tablica 23).

Tablica 23. Usporedba učenika srednje medicinske škole i gimnazije s obzirom vlastiti prostor za učenje

Vlastiti prostor za učenje	Broj (%) ispitanika		p*
	Medicinska škola	Gimnazija	
Da	132 (83,0)	114 (95,8)	0,02
Ne	27 (17,0)	5 (4,2)	
Ukupno	159 (100)	119 (100)	

* χ^2 test

Nitko od ispitanika nije imao probleme u razvoju (tablica 24).

Tablica 24. Usporedba učenika srednje medicinske škole i gimnazije s obzirom na probleme u razvoju

Problemi u razvoju	Broj (%) ispitanika		p*
	Medicinska škola	Gimnazija	
Da	0 (0)	0 (0)	-
Ne	159 (100)	119 (0)	
Ukupno	159 (100)	119 (100)	

* χ^2 test

Nitko od ispitanika nije imao probleme u učenju (tablica 25).

Tablica 25. Usporedba učenika srednje medicinske škole i gimnazije s obzirom na probleme u učenju

Problemi u učenju	Broj (%) ispitanika		P*
	Medicinska škola	Gimnazija	
Da	0 (0)	0 (0)	-
Ne	159 (100)	119 (0)	
Ukupno	159 (100)	119 (100)	

* χ^2 test

Statistički značajna razlika pronađena je u usporedbi medicinske škole i gimnazije s obzirom na pušenje. Od ukupno 159 ispitanika medicinske škole, njih 73 (45,9 %) puši, dok 86 (54,1 %) ne puši. Suprotno njima, ispitanici gimnazije, od njih 119, njih 32 (26,9 %) puši, a 87 (73,1 %) ne puši (χ^2 test, $p = 0,002$) (tablica 26).

Tablica 26. Usporedba učenika srednje medicinske škole i gimnazije s obzirom na pušenje

Pušiš li?	Broj (%) ispitanika		P*
	Medicinska škola	Gimnazija	
Da	73 (45,9)	32 (26,9)	0,002
Ne	86 (54,1)	87 (73,1)	
Ukupno	159 (100)	119 (100)	

* χ^2 test

Statistički značajna razlika pronađena je u usporedbi medicinske škole i gimnazije s obzirom na to koliko često puše. Od ukupno 159 ispitanika medicinske škole, njih 39 (24,5 %) puši 5 cigareta dnevno, a 20 (12,6 %) ispitanika puši kutiju dnevno. Dok suprotno njima učenici gimnazije od njih 119 ukupno, samo 13 osoba (10,9 %) puši 5 cigareta dnevno, a 9 (7,6 %) puši kutiju dnevno (χ^2 test, $p = 0,03$) (tablica 27).

Tablica 27. Usporedba učenika srednje medicinske škole i gimnazije s obzirom na količinu popušanih cigareta

Koliko pušiš?	Broj (%) ispitanika		P*
	Medicinska škola	Gimnazija	
1 – 2 cigarete dnevno	14 (8,8)	9 (7,6)	0,03
5 cigareta dnevno	39 (24,5)	13 (10,9)	
Kutiju dnevno	20 (12,6)	9 (7,6)	
Više od kutije	1 (0,6)	1 (0,8)	
Ne pušim	85 (53,5)	87 (73,1)	
Ukupno	159 (100)	119 (100)	

* χ^2 test

Ispitanici medicinske škole, njih 95 (59,7 %) konzumira alkohol, a 64 (40,3 %) ne konzumira. Ispitanici gimnazije, njih 77 (64,7 %) konzumira, a 42 (35,3 %) ne konzumira alkohol (tablica 28).

Tablica 28. Usporedba učenika srednje medicinske škole i gimnazije s obzirom na konzumaciju alkohola

Konzumacija alkohola	Broj (%) ispitanika		P*
	Medicinska škola	Gimnazija	
Da	95 (59,7)	77 (64,7)	0,77
Ne	64 (40,3)	42 (35,3)	
Ukupno	159 (100)	119 (100)	

* χ^2 test

Statistički značajna razlika pronađena je u usporedbi ispitanika s obzirom na to koliko često konzumiraju alkohol. Ispitanici gimnazije, njih 71 (59,7 %) od ukupno 119 konzumira alkohol jednom tjedno. Suprotno njima, ispitanici medicinske škole, konzumiraju alkohol jednom

tjedno u manjem postotku, njih 85 (53,5 %) konzumira alkohol jednom tjedno. 9 (5,7 %) ispitanika medicinske škole alkohol konzumira više puta tjedno, ispitanici gimnazije, njih 5 (4,2 %) konzumira alkohol više puta tjedno. (χ^2 test, $p < 0,001$) (tablica 29).

Tablica 29. Usporedba učenika srednje medicinske škole i gimnazije s obzirom na koliko često konzumiraju alkohol

Koliko često?	Broj (%) ispitanika		p*
	Medicinska škola	Gimnazija	
Svakodnevno	1 (0,6)	0 (0)	< 0,001
Jednom tjedno	85 (53,4)	71 (59,6)	
Više puta tjedno	9 (5,7)	5 (4,2)	
Ne konzumiram	64 (40,3)	43 (36,2)	
Ukupno	159 (100)	119 (100)	

* χ^2 test

Od ukupno 159 ispitanika medicinske škole, njih 87 (54,7 %) prolazi s vrlo dobrim uspjehom, a 54 (34,0 %) ispitanika prolazi s odličnim. Dok suprotno njima, od ukupno 118 ispitanika gimnazije, njih 66 (55,9 %) prolazi s odličnim uspjehom, a 44 (37,7 %) s vrlo dobrim uspjehom (tablica 30).

Tablica 30. Usporedba učenika srednje medicinske škole i gimnazije s obzirom na školski uspjeh

Školski uspjeh	Broj (%) ispitanika		p*
	Medicinska škola†	Gimnazija†	
Dobar	18 (11,3)	8 (6,8)	0,06

Vrlo dobar	87 (54,7)	44 (37,3)	
Odličan	54 (34,0)	66 (55,9)	
Ukupno	159 (100)	118 (100)	

* χ^2 test, † - jedan ispitanik se nije izjasnio

Ispitanici gimnazije, njih 119, svi planiraju upis na fakultet nakon srednje škole. Dok za razliku od njih, 73 (45,9 %) ispitanika medicinske škole planiraju tražiti posao nakon srednje škole (tablica 31).

Tablica 31. Usporedba učenika srednje medicinske škole i gimnazije s obzirom na ciljeve nakon završetka srednje škole

Cilj nakon srednje škole	Broj (%) ispitanika		P*
	Medicinska škola	Gimnazija	
Odlazak na fakultet	86 (54,1)	119 (100)	0,27
Zapošljavanje	73 (45,9)	0 (0)	
Ukupno	159 (100)	119 (100)	

* χ^2 test

Od ukupno 159 ispitanika medicinske škole, njih 96 (60,4 %) ima kućnog ljubimca, a ispitanici gimnazije, od ukupno 119, njih 78 (65,5 %) također ima kućnog ljubimca (tablica 32).

Tablica 32. Usporedba učenika srednje medicinske škole i gimnazije s obzirom na posjedovanje kućnog ljubimca

Kućni ljubimac	Broj (%) ispitanika		P*
	Medicinska škola	Gimnazija	
Da	96 (60,4)	78 (65,5)	0,74

Ne	63 (39,6)	41 (34,5)	
Ukupno	159 (100)	119 (100)	

* χ^2 test

S obzirom na spol, najveći broj ženskih i muških ispitanika medicinske škole ne bavi se navedenim aktivnostima. 15 ispitanica ženskog spola odlazi u teretanu, za razliku od muških, kojih samo dvojica odlaze u teretanu. (tablica 33).

Tablica 33. Način korištenja slobodnog vremena ispitanika medicinske škole s obzirom na spol

Medicinska škola	Broj (%) ispitanika			p*
	Muško	Žensko	Ukupno	
Ništa od navedenih aktivnosti	25 (65,8)	71 (58,7)	39 (60,4)	0,69
Ples u klubu	3 (7,9)	7 (5,8)	10 (6,3)	
Sport u klubu	3 (7,9)	14 (11,5)	17 (10,7)	
Sviranje u glazbenoj školi	1 (2,6)	1 (0,8)	2 (1,3)	
Škola/tečaj stranih jezika	1 (2,6)	8 (6,6)	9 (5,7)	
Teretana	2 (5,3)	15 (12,4)	17 (10,7)	
Volontiranje	3 (7,9)	5 (4,1)	8 (5,0)	
Ukupno	38 (100)	121 (100)	159 (100)	

* χ^2 test

Učenici gimnazije se češće bave nekim dodatnim aktivnostima od učenika medicinske škole (njih 38,4% se ne bavi ni jednom od navedenih aktivnosti). S obzirom na spol, od ukupno 10

ispitanika koji pohađaju školu /tečaj stranih jezika, 9 je ispitanica ženskog spola (χ^2 test, $p < 0,001$) (tablica 34).

Tablica 34. Način korištenja slobodnog vremena ispitanika gimnazije s obzirom na spol

Gimnazija	Broj (%) ispitanika			p*
	Muško	Žensko	Ukupno	
Ništa od navedenih aktivnosti	16 (48,5)	45 (52,3)	61 (38,4)	<0,001
Ples u klubu	1 (3,0)	1 (1,2)	2 (1,3)	
Sport u klubu	8 (24,2)	18 (21,0)	26 (16,3)	
Sviranje u glazbenoj školi	2 (6,1)	2 (2,3)	4 (2,5)	
Škola/tečaj stranih jezika	1 (3,0)	9 (10,5)	10 (6,3)	
Teretana	3 (9,1)	7 (8,1)	10 (6,3)	
Volontiranje	2 (6,1)	4 (4,7)	6 (3,8)	
Ukupno	33 (100)	86 (100)	119 (100)	

* χ^2 test

5. RASPRAVA

Općenito, zabrinutost izgledom nije veliki problem kod učenika u lokalnoj sredini naše regije, za razliku od nekih drugih sredina, kao što su razvijene zemlje zapada (9). Današnja društva u većini dijelova svijeta pridaju veliku pažnju fizičkoj atraktivnosti. Postindustrijske kulture posebno su prožete društvenim porukama koje govore ljudima kako trebaju, i kako ne trebaju izgledati. Uz napredak industrije ljepote, mogućnosti oblikovanja vlastitog tijela i izgleda da se bolje uklapaju u promovirane ideale su veće nego ikad. Osim toga, u mnogim dijelovima svijeta nagrađuju one koji se prilagođavaju idealima (npr. oni se tretiraju povoljnije, imaju veće šanse za zapošljavanje i smatraju se zdravijima, pametnijima, sretnijima, uspješnijima i društveno kompetentnima), dok oni koji to nisu su stigmatizirani (9).

Zabrinutost izgledom može biti različita u pojedinim razdobljima adolescencije. Adolescencija predstavlja stresno razdoblje u smislu tih percepcija, a zabilježeno je da i djevojčice i dječaci tijekom tog vremena pokazuju pogoršanu zabrinutost nad njihovim tijelima (10). Konačno, osim spola, postoje dokazi da se nezadovoljstvo tijelom povećava tijekom adolescentnih godina - u što se uklapaju i naši rezultati s učenicima završnih razreda srednjih škola. Ispitanici ženskog spola su češće zabrinuti za svoj izgled nego ispitanici muškog spola – što je u skladu i s navodima u literaturi i s općim iskustvom – to dolazi do izražaja u obje škole (stručnoj medicinskoj i gimnaziji) (tablica 4, 5).

Zabrinutost izgledom je samo blažeg stupnja (tablica 3) – to se može objasniti rezultatima dobivenim u radu koji ukazuju na to da je većina učenika normalne tjelesne mase (BMI) i bez većih odstupanja: oni koji odstupaju pokazuju blagi stupanj prekomjerne tjelesne mase ili blagi stupanj pothranjenosti) (tablica 10, 11), također i podatkom da većina učenika živi u obiteljima s oba roditelja (malo je disfunkcionalnih obitelji) (tablica 16), te i alkoholizam u obitelji nije češće zastupljen (tablica 17) - što znači i tradicionalnim načinom života u obiteljskoj sredini – što može utjecati na njihov način hranjenja i život bez većih životnih stresova. Na pojedince koji imaju pozitivnu sliku o svom tijelu ne mogu negativno utjecati sociokulturni utjecaji kao što su mediji, vršnjaci i obitelj (11). To ne znači da pojedinci s pozitivnom slikom tijela nisu izloženi negativnim informacijama iz tih izvora. Oni, na primjer, imaju tendenciju da ne shvaćaju ozbiljno komentare od strane vršnjaka i obitelji (11).

Svi učenici iz obje škole imaju blaži stupanj smanjenog samopoštovanja (tablica 6, 7, 8, 9) – što se može objasniti adolescentnim dobom – što je vrijeme traženja osobnog identiteta i razvijanja vlastitih vrijednosti i slike o sebi. Slika tijela je dosljedno povezana sa samopoštovanjem i psihološkim i fizičkim blagostanjem. Negativna slika tijela u adolescenciji povezana je s niskim samopoštovanjem, tjeskobom i depresijom (12).

Unatoč pokazanom smanjenom samopoštovanju – nije utvrđena korelacija sa zabrinutošću s izgledom (tablica 9). Istraživanja o razvoju slike tijela su u sukobu. Neke studije upućuju na to da će djevojčice i dječaci nastaviti doživljavati nezadovoljstvo tijelom tijekom adolescencije (13). Drugi sugeriraju da djevojčice i dječaci postaju sve zadovoljniji svojim izgledom u tom razdoblju (14). Konačno, neki zaključci sugeriraju različite razvojne putove za sliku tijela dječaka i djevojčica u adolescenciji, gdje djevojčice postaju sve nezadovoljnije, a dječaci sve više zadovoljni izgledom (15). Što znači da povezanost narušenog samopoštovanja i nezadovoljstva izgledom još treba dodatno istražiti – takva povezanost je moguća u određenim skupinama mladih osoba (s određenim značajkama), ali ne mora postojati u svim skupinama – vezano uz to, naši rezultati ne pokazuju razlike u pojedinim socio-demografskim obilježjima ispitanika, ni s obzirom na spol ni školu koju pohađaju.

Više od $\frac{1}{4}$ učenika ima odstupanja od poželjne tjelesne mase – ali blagog stupnja – pri čemu kod učenika gimnazije je nešto češće zastupljena smanjena tjelesna masa, u odnosu na učenike medicinske škole, dok je situacija obrnuta s povećanom tjelesnom masom (tablica 11) – nešto češće takvo odstupanje je kod učenika medicinske škole, nego kod učenika gimnazije – to se može povezati i s rezultatom da učenici gimnazije više naginju konzumaciji alkohola nego učenici medicinske škole (tablica 29), a sve to može biti povezano s većim stresom za postignuće u uspjehu (tablica 30), jer svi učenici gimnazije imaju plan nastaviti školovanje na fakultetima (tablica 31).

S obzirom na spol, učenice nešto češće pokazuju odstupanje u smislu prekomjerne tjelesne mase nego učenici (tablica 10,11), što se može objasniti i bržim postizanjem tjelesnog razvoja i seksualnih osobina ženskog spola, ali i povećanim hranjenjem kao načinom suzbijanja stresa. Djevojke će vjerojatno razviti probleme vezane uz tijelo kad ulaze u adolescenciju (16). U mladih djevojaka taj učinak može biti još intenzivniji nego kod mladića, jer su podložnije sociokulturnim pritiscima kako bi postigle idealni oblik tijela, koji je često teško dobiti (17).

Oko $\frac{1}{4}$ učenika je pogrešno procjenilo svoj BMI, zanimljivo češće kao niži nego kao viši od onoga idealnog (tablica 12, 13) to ukazuje na potrebu dodatnog istraživanja na većem uzorku ispitanika da bi se potvrdio takav rezultat – to može biti odraz lokalnog (tradicionalnog) shvaćanja normalnog izgleda u smislu blage popunjenosti – s tim da su u procjeni tjelesne mase nešto češće griješile učenice u medicinskoj školi – to se može povezati s mjestom stanovanja (češće je selo mjesto stanovanja učenika medicinske škole). Morris Rosenberg je analizirao kako socijalni kontekst pojedinca oblikuje vlastiti pogled na sebe. On tvrdi da procesi društvene usporedbe povezani s manjinskim statusom mogu imati negativne posljedice za sliku osobe i procjenu sebe (18). Dok su ispitanici muškog spola češće griješili u gimnaziji – to može biti povezano s novijim trendom u svijetu gdje je za mladiće propagirani model mišićavo i mršavo tijelo (19), te da su učenici gimnazije možda više pod utjecajem medija (ili bolje informirani o trendovima).

Da se mjerenje BMI i samoprocjena BMI (usporedbom s izmjerenom vrijednosti) ne bi mogla koristiti kao metoda probira učenika koji pokazuju zabrinutost svojim izgledom, to je vidljivo iz rezultata koji pokazuju da čak i učenici koji su pokazali neki stupanj zabrinutosti za svoj izgled su najčešće procjenili svoj izgled u skladu s poželjnim indeksom tjelesne mase; nezadovoljstvo izgledom vjerojatno sadrži i neke druge kozmetske komponente izgleda, a ne samo prekomjernu (ili premalu) tjelesnu masu – koje su to komponente, moglo bi se istražiti budućim kvalitativnim studijama.

Mjesto stanovanja većine učenika medicinske škole je selo. Za razliku od učenika gimnazije koji su skoro podjednako iz grada i sa sela (tablica 14). Tradicionalan način života može imati i utjecaja na ideal tijela. Tako je otkriveno da djeca koja odrastaju u tradicionalnim društvima imaju drugačiju sliku tijela u usporedbi s individualističkom zapadnjačkom slikom tijela (20). Učenici srednje medicinske škole i gimnazije žive u potpunim obiteljima (tablica 15), u skladnim bračnim odnosima (tablica 16) sa malom tendencijom alkoholizma (tablica 17) i poremećenih bračnih odnosa (tablica 16) što može utjecati na rezultate da ispitanici nisu previše zabrinuti izgledom svoga tijela. Najzastupljeniji stupanj obrazovanja roditelja učenika srednje medicinske škole i gimnazije je srednja škola (tablica 19, 20). Postoje naznake da se slika tijela može razlikovati prema roditeljskom obrazovanju ili socioekonomskom statusu, iako je precizna priroda takvih razlika nejasna u ovom trenutku (21). Najveći broj ispitanika ima jednog brata ili sestru (tablica 21), te većina ispitanika ima vlastitu sobu i prostor za učenje (tablica 22, 23). Također učenici srednje medicinske škole i gimnazije nemaju problema u razvoju niti u učenju (tablica 24, 25). Vrlo malo se zna o

stambenim razlikama u tjelesnoj slici u adolescenciji, ali je nezadovoljstvo vlastitim tijelom veće u ruralnim nego u urbanim područjima (21). To potvrđuje i naše istraživanje. Iako učenici medicinske škole više puše nego učenici gimnazije (tablica 26, 27), učenici gimnazije češće konzumiraju alkohol što može biti posljedica prevelikog stresa proizašlog iz nastojanja održavanja odličnog uspjeha za razliku od učenika medicinske škole (tablica 30), i postavljenog cilja upisivanja željenog fakulteta.

Velika većina učenika medicinske škole i gimnazije se ne bavi nijednom od ponuđenih aktivnosti (tablica 33,34) što također može biti povezano sa postavljenim ciljevima postizanja odličnog uspjeha u školi. Velika većina ispitanika ima kućnoga ljubimca (tablica 32). Povezanost između posjedovanja kućnoga ljubimca i zabrinutosti izgledom tijela je nepoznata i nisu nađeni podaci na tu temu u literaturi.

6. ZAKLJUČAK

Istraživanjem smo došli do zaključka da učenici nisu previše zabrinuti svojim izgledom. Ispitanici ženskog spola su češće zabrinuti za svoj izgled nego ispitanici muškog spola. Zabrinutost izgledom je samo blažeg stupnja – to se može objasniti rezultatima dobivenim u radu koji ukazuju na to da je većina učenika normalne tjelesne mase (BMI) i bez većih odstupanja. Kao veći problem, pokazalo se konzumiranje alkohola. Posebno kod učenika gimnazije što može biti posljedica prevelikog stresa proizašlog iz nastojanja održavanja odličnog uspjeha. Svi učenici iz obje škole imaju blaži stupanj smanjenog samopoštovanja – što se može objasniti adolescentnim dobom koje je vrijeme traženja osobnog identiteta i razvijanja vlastitih vrijednosti i slike o sebi. Unatoč pokazanom smanjenom samopoštovanju nije utvrđena korelacija sa zabrinutošću izgledom. Više od $\frac{1}{4}$ učenika ima odstupanja od poželjne tjelesne mase, ali blagog stupnja – pri čemu kod učenika gimnazije je nešto češće zastupljena smanjena tjelesna masa, u odnosu na učenike medicinske škole. S obzirom na spol, učenice nešto češće pokazuju odstupanje u smislu prekomjerne tjelesne mase nego učenici. Učenici srednje medicinske škole i gimnazije žive u potpunim obiteljima, u skladnim bračnim odnosima sa malom tendencijom alkoholizma i poremećenih bračnih odnosa što može utjecati na rezultate da ispitanici nisu previše zabrinuti izgledom svoga tijela.

7. SAŽETAK

Ciljevi istraživanja: Ciljevi rada su bili ispitati stupanj zadovoljstva izgledom učenika završnih razreda srednjih škola. Ispitati stupanj samopoštovanja. Utvrditi povezanost između stupnja samopoštovanja i zadovoljstva izgledom. Ispitati razlike u socio-ekonomskom statusu učenika između škola.

Nacrt studije: Presječno istraživanje provedeno u srednjoj medicinskoj školi i gimnaziji u Vinkovcima

Ispitanici i metode: Istraživanje je provedeno sa 278 ispitanika, 159 ispitanika su učenici srednje medicinske škole, a 119 ispitanika su učenici četvrtih razreda gimnazije. Podaci su prikupljeni putem upitnika o socio-ekonomskom statusu koji se sastojao od 21 pitanja zatvorenog tipa, modificiranog testa za ispitivanje zadovoljstva izgledom koji se sastojao od 14 pitanja, i testa za ispitivanje stupnja samopoštovanja koji se sastojao od 10 pitanja. Ispitanici su odgovarali na pitanja o stvarnim i željenim antropometrijskim mjerama.

Rezultati: Medijan dobi je 18 godina (interkvartilnog raspona 18 do 19). Ispitanice ženskog spola medicinske škole i gimnazije su blaže zabrinute za svoj tjelesni izgled za razliku od ispitanika muškog spola. Ispitanici muškog i ženskog spola koji pohađaju i medicinsku školu i gimnaziju imaju smanjeno samopoštovanje.

Linearnom korelacijom utvrđena je povezanost zadovoljstva izgledom i spola učenika medicinske škole te povezanost zadovoljstva izgledom i spola učenika gimnazije. Nije utvrđena povezanost zadovoljstva izgledom i stupnja samopoštovanja.

Zaključak: Adolescenti u ovoj regiji Hrvatske nisu pretjerano zabrinuti svojim izgledom unatoč relativno smanjenom samopoštovanju.

Ključne riječi: stupanj samopoštovanja, socioekonomski čimbenici, zadovoljstvo tjelesnim izgledom

8. SUMMARY

Correlation between body image satisfaction and self-esteem and differences in socioeconomic factors of late high school students

Research objectives: The research objectives were. Examine the degree of satisfaction of students of two secondary schools in the town of Vinkovci with their physical appearance and self-esteem based on their gender and school. Determine a correlation between the degree of satisfaction with physical appearance and self-esteem. And examine the differences in socioeconomic status among the students of the two schools.

Study design: The study is designed as a cross-sectional research performed in the Secondary Health and Veterinary School and Grammar School in Vinkovci.

Respondents and methods: The survey includes 278 respondents, 159 of whom are students of Health and Veterinary School, and 119 are students in the fourth grade of Grammar School. The data were collected using firstly a survey on socioeconomic status of respondents. Secondly, a modified test consisting of fourteen questions was used to examine the level of satisfaction of physical appearance. Thirdly, a test consisting of ten questions was used to examine the level of self-esteem.

Results: Median age of respondents is 18 years (students' ages range from 18 to 19). Female respondents attending both schools show a lower level of physical appearance dissatisfaction compared to male respondents. Male respondents attending both schools have a decreased level of self-esteem. The research established a linear correlation between the satisfaction of physical appearance and gender of the students of both schools. A correlation between the level of physical appearance satisfaction and self-esteem was not established.

Conclusion: Adolescents in this region of Croatia are not overly concerned about their physical appearance despite relatively decreased self-esteem.

Key words: degree of self-esteem, satisfaction with physical appearance, socioeconomic factors

9. LITERATURA

1. Pokrajac-Bulian, A., Živčić-Bećirević, I., Vukmanović, S., Forbes, G., Psihologijske teme (2005), Volumen 14 broj 1: 57-70
2. Erceg Jugović: Sociokulturalni čimbenici nezadovoljstva tijelom., Ljetopis socijalnog rada 2015., 22 (3), 465-488 str.
3. Moeen, T., Muazzam, A., Zubair, B., Pakistan Journal of Social and Clinical Psychology (2013), Vol. 11, No.1, 52-58
4. Erceg Jugović, I., Klinička psihologija 4 (2011), 1-2, 41-58
5. Pokrajac-Bulian, A., Stubbs, L., Ambrosi-Randić, N., Psihologijske teme (2004), No 13: 91-104
6. Pokrajac-Bulian, A. (2000). Nezadovoljstvo vlastitim tijelom i teškoće emocionalne prilagodbe kao odrednice nastanka poremećaja hranjenja. Doktorska disertacija. Zagreb: Odsjek za psihologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu
7. Pokrajac-Bulian, A. i Živčić-Bećirević I. (2005). Locus of control and self-esteem as correlates of body dissatisfaction in Croatian university students. European Eating Disorders Review, 13, 54-60
8. Stang J, Story M (eds) Guidelines for Adolescent Nutrition Services (2005)
9. Tiggemann, M. (2011). Sociocultural perspectives on human appearance and body image. In T. F. Cash & L. Smolak (Eds.), Body image: A handbook of science, practice, and prevention (2nd ed., pp. 12-19). New York: Guilford Press.
10. Levine, M., & Smolak, L. (2010). Cultural influences on body image and the eating disorders. In W. S. Agras (Ed.), The Oxford handbook of eating disorders (pp. 223-246). Oxford: Oxford University Press.
11. Frisén, A., & Holmqvist, K (2010). What characterizes early adolescents with a positive body image? A qualitative investigation of Swedish girls and boys. Body Image, 7, 205–212
12. Kostanski, M., & Gullone, E. (1998). Adolescent body image dissatisfaction: Relationships with self-esteem, anxiety and depression controlling for body mass. Journal of Child Psychology and Psychiatry, 39, 255-262.
13. Eisenberg, M. E., Neumark-Sztainer, D., & Paxton, S. (2006). Five-year change in body satisfaction among adolescents. Journal of Psychosomatic Research, 61, 521-527.

14. Friestad, C., & Rise, J. (2004). A longitudinal study of the relationship between body image, self-esteem and dieting among 15-21 year olds in Norway. *European Eating Disorders Review*, 12(4), 247-255.
15. Bearman, S. K., Presnell, K., Martinez, E., & Stice, E. (2006). The skinny on body dissatisfaction: A longitudinal study of adolescent girls and boys. *Journal of Youth and Adolescence*, 35, 229-241. doi: 10.1007/s10964-005-9010-9
16. Tiggemann, M. (2004). Body image across the adult life span: Stability and change. *Body Image*, 1, 29-41.
17. Matias TS, Rolim MK, Kretzer FL, Schmoelz CP, Andrade A. Corporal satisfaction associated with physical activity practice during adolescence. *Motriz* 2010;16:370-8.
18. Rosenberg, M. (1977). Contextual dissonance effects: Nature and causes. *Psychiatry*, 40, 205-217.
19. Presnell K, Bearman SK, Stice E. Risk factors for body dissatisfaction in adolescent boys and girls: a prospective study. *Int J Eat Disord* 2004;36:389-401.
20. Becker, A. E. (1995). *Body, self, and society: The view from Fiji*. Philadelphia: University of Pennsylvania.
21. Austin, S. B., Haines, J., & Veugelers, P. J. (2009). Body satisfaction and body weight: Gender differences and sociodemographic determinants. *BMC Public Health*, 9, 313-319.

10. ŽIVOTOPIS

Ime i prezime: Barbara Trbojević

Datum i mjesto rođenja: 11.12.1994. Vinkovci, Republika Hrvatska

Adresa: Poljska 10, 32100 Vinkovci

Telefon: 095/911-6374

E-mail: barbaratrbojevic10@gmail.com

Obrazovanje:

2013. maturirala u Zdravstvenoj i veterinarskoj školi dr. Andrije Štampara, Vinkovci

2013. upis na Sveučilišni preddiplomski studij Sestrinstvo

